

KHARITÓN

Kallirhoé

ÓGÖRÖG SZERELMI TÖRTÉNET

KHARITÓN
KALLIRHOÉ

A mű eredeti címe:

ΧΑΡΙΤΩΝ: ΤΑ ΠΙΠΙ ΧΑΙΡΕΑΝ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΡΡΟΗΝ
A fordítás a KAKTOS EDITIONS, ODYSSEAS HATZOPOULOS
2002. évi kiadása alapján készült

Hungarian translation © OROSZ ÁGNES, 2006

Illusztrációk © XANTUS GÉZA

A borítót XANTUS GÉZA illusztrációjának felhasználásával
Kocsis József készítette.

Szerkesztő: PORDÁNY KATALIN

Az egyedül jogosított magyar nyelvű kiadás.
A kiadó minden jogot fenntart, részletek közlésének jogát is
az írott és elektronikus sajtóban.

ISBN 963 7437 48 7

A kiadásért felel: a K.u.K. Kiadó ügyvezetője
K.u.K. Kiadó, 1138 Budapest, Népfürdő u. 15/E
Tel./fax: 359-1634

E-MAIL: kuk.kiado@chello.hu
www.kukkanto.hu

I.
KÖNYV

I. A nevem Kharitón, Aphrodisziasz szülötte vagyok, és e pillanatban Athénagorasz rétor titkára. Elmesélek egy szerelmi históriát, mely réges-rég esett meg Szürakúzában. Akkoriban élt Hermokratész, a szürakúziai hadvezére: egykor dicső győzelmet aratott Athén felett. Ennek a Hermokratésznek volt egy Kallirhoé nevű lánya, csodálta őt Szicília, s díszre volt a szigetnek. Oly gyönyörű volt, hogy nem emberhez, hanem istenhez hasonlították, nem is Néreiszel vagy valamely hegyi nimfával, hanem magával Aphroditével vetették egybe. E páratlan szépség híre mindenfelé elterjedt. Özönlöttek is a kérés Szürakúzába, fejedelmek és türannoszok fiai Szicíliából, Itáliából, sőt még Épeiroszból és más szárazföldi országokból is. Akitet Erós egybe akart fonni, különleges emberek voltak: Khairasz, a szép alakú fiatalember, föltülmúlt mindenkit, úgy ábrázolják a festők és a szobrászok, mint Akhilleusz, Nireusz, Hippolitoszt és Alkibiadészt. Az apját Arisztónnak hívták, Hermokratész után a második embernek számított Szürakúzában. A két család közt politikai versengés folyt, mely miatt hamarabb léptek volna

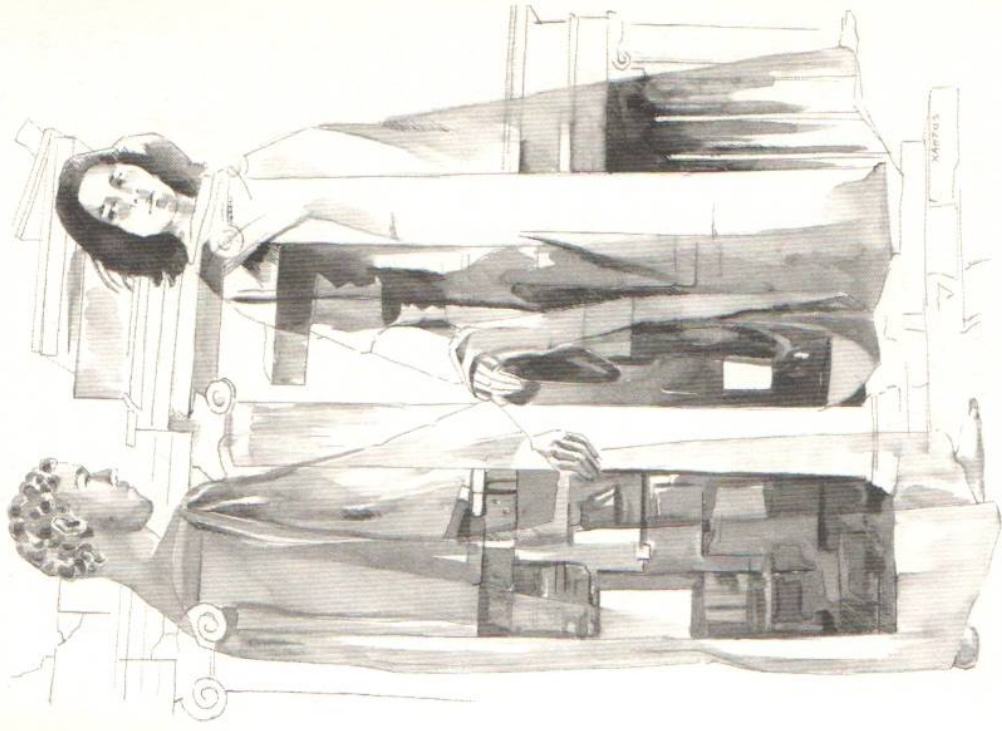
I. KÖNYV ∞

szövetségre bárki mással, mint egymással. Erősz győzelemkedvelő isten, szereti a váratlan sikereket, és csak a kedvező alkalomra vár, ami igen hamar el is érkezett. Egyszer, mikor Aphroditét ünnepelték, minden nő elment a templomba. Kallirhoé ekkor mutatkozott először nyilvánosan, anyja vezette, apja pedig megparancsolta, hogy arca borulva tisztelje az istennőt. Khaireasz akkortájt indult a tornacsarnokból hazafelé: úgy tündökölt, mint egy csillag. Arcán ragyogott a testgyakorlás pírja, mint ezüstön az arany. Egy szűk útkanyarban véletlenül egymásba botlottak: az isten úgy intézte találkozásukat, hogy megpillantsák egymást. Első látásra felfobbant bennük a szerelmi szenvedély: a szépség nemes születéssel párosult. Az eset Khaireasz szíven találta, alig bírta hazamenni, mintha csak háborúban halálosan megsebesült vitéz lenne, aki szégyell eselni, de nem tud már megállni a lábán. A lány térdre hullott Aphrodité előtt, gyengéden megcsókolta, s így fohászzkodott az istennőhöz:

– Úrnőm, add nekem ezt a férfit férjemül, akit ma mutattál.

Mindketten őrlődtek, szenvedtek egész éjjel: perzselte őket a szerelem tüze. A lány keservesebben gyöttrődött, mert hallgatnia kellett, nehogy rájöjjenek érzéseire. Khaireasz, a szép termetű és nemes lelkű ifjú, már-már elsorvadott volna, amikor erőt vett magán, és elmondta szüleinek, szereti a lányt: nem tud nélküle élni, feleségül akarja venni Kallirhoét. Ennek hallatán apja sóhajtván így szólt:

∞ 6

„...az isten úgy intézte találkozásukat, hogy megpillantsák egymást.”

– El vagy veszve, fiam! Hermokratész aligha adja hozzád a lányát, mikor oly sok vagyonos és királyi ké-rője van. Meg ne próbáld ezt! Nem alázhatjuk meg magunkat!

Hiába vigasztalta az apa fiát, a baj csak nőttön-nőt, végül már a mindennapi testgyakorlást is hanyagolta a fiú. Hiányolták is a társai, mert csakugyan kedvelték őt, s nélküle elhagyatott lett a tornacsarnok. Addig-addig kíváncsiskodtak, kérdezősködtek, míg kiderít-tették, mi a baj forrása. Mindannyian együttéreztek a nemes ifjúval, akinek lelkét annyira emésztette a sze-relem, hogy már alig élt. Akkoriban tartották a szoká-sos népgyűlést: az emberek elfoglalták helyüket, és egyszerre csak így kezdtek kiabálni:

– Ragyogó Hermokratész, kiváló hadvezér, mentsd meg Khaireaszt! Ez lesz a legnagyobb győzelmed. Szürakúza városa ma két fiatalat akar egybefonni, akik méltók egymáshoz.

De ki adhat hírt arról a népgyűlésről, melyet Eróz irányított? Hermokratész hazaszerető ember lévén nem tudta elutasítani a város kérését. Alighogy beleegyezé-sét adta, a nép tódult ki a színházból: az ifjak siettek Khaireaszhoz, a tanács és az arkhónok pedig Her-mokratészt követték. Még a szürakúzabeli asszonyok is Kallirhoé háza előtt gyülekeztek, hogy elkísérjék a menyasszonyt a völgyégyhez. A városban mindenütt menyegzői dalt énekeltek, az utcákat koszorúkkal és fáklyákkal díszítették, a kapukat borral és illatszerekkel hintették be. Aznap Szürakúzában nagyobb ünnepet

ültek, mint a nevezetes diadal napján! A lány azonban nem sejtette, mi történt a városban. Ágyára vetette ma-gát, és arcát eltakarva, csendesen sírdogált. A dajkája ment oda hozzá, és így biztatta:

– Kelj fel, gyermekem! Eljött a nap, melyért oly so-kat könyörögtünk, a város ma férjhez ad.

„Mire annak a térde s a kedves szíve elernyedte.”² Nem tudta szegény, ki lesz a völgyégye. Egy pillanatra a hangja is elakadt, sötétség borult szemére, és a lelkét is majdnem kilehelte. Akik látták, úgy vélekedtek: csak szegyélli magát. A szolgálok közben sebtében fel-öltöztették. Utat engedett az ajtók előtt összesereglett sokaság, s a szülők a völgyégyt a menyasszonyhoz ve-zették. Khaireasz szaladt előre, hogy gyengéden meg-csókolja a lányt. Kallirhoé nyomban fölismerte szerel-mesét, és úgy ragyogott fel, mint lámpásnak kialudt fénye, mikor olajt öntenek rá: erőre kapott, és szebb lett, mint valaha. Így lépett az emberek elé, s máris ámulatba ejtett mindenkit, csakúgy, mint Artemisz, midőn feltűnik a vadászok közt a pusztaságban. Az ottlévők közül sokan még térdre is borultak előtte. Csodálták Kallirhoét, és boldognak mondták Khaireaszt. Menyegzőjük olyan volt, ahogy költők énekel-nek Péleusz és Thetisz nászáról. Azt beszélik, megje-lent ott Erisz istennő, nemkülönben Szürakúzában is felbukkant valamilyen irigy rossz szellem.

¹ Szürakúza Hermokratész vezetésével győzelmet aratott Athén felett Kr. e. 413-ban.

² Homérosz: *Odüsszeia*. IV. 703. (Devecseri Gábor fordítása.)

IA kérők tehát kudarcot vallottak, s ettől fogva hol harag, hol bánat lett rajtuk úrrá. Addig egymás ellen harcoltak, a családás azonban összebékítette a sértett ifjakat, és már gyülekeztek is, hogy tanácskozzanak. Phthonosz, az Irigység toborozta őket egybe a Khaireasz elleni rohamra. Elsőként egy itáliai ifjú, Rhégium türannoszának fia szólalt fel:

– Ha közülünk vette volna el valaki, nem gyülnék haragra, ahogy a sportversenyeken is egynek kell győzni. Ezt a sértést azonban nem bírom elviselni: hisz olyan ember szegyenített meg minket, aki semmit sem küzdött a nászért. Mi az udvari kapuknál virrasztottunk, folyton hízelegtünk a dajkáknak, a szolgálóknak, és ajándékokat küldtünk a nevelőinek. Mennyi ideig szolgáltunk! Másfelől azért is sínylődünk, mert vetélytársak voltunk, s gyűlöltük egymást. Ez a hitvány semmirekellő pedig elnyerte a koszorút, anélkül, hogy tett volna érte valamit. Nem különb ő a versengő királyfiak közül senkinél! De legyen a jutalma átkozott! Tegyük a vőlegénynek pokollá a házasságot!

Szavaira helyeselt mindenki, egyedül az akragaszi türannosz tiltakozott:

– Nem vagyok jóindulattal Khaireasz iránt, mégis ellenzem tervetek. Alaposabban meg kell fontolni, mit tegyünk. Ne felejtsetek el: Hermokratész nem szabad lebecsülni. Ellene nem léphetünk fel nyíltan, csak rávasz cselekkkel. A hatalmat nem erőszakkal szokták megszerezni, hanem fondorlatos cselszövésekkel. Válasszatok engem a Khaireasz elleni ütközet vezérének,

s ígérem: a házasság felbomlik. A Féltékenységet fegyverezem föl ellene, akinek szövetségese Erózs, s ketten nagy kárt fognak tenni. Kallirhoé nyugodt természetű, nem ismeri a gonosz gyanakvást. Khaireasz azonban a gümnaszionban nevelkedett, és tudja, milyenek a fiatalos félrelépések. Ha felébresztjük benne a gyámnút, egykettőre besétál a féltékenység csapdjába. Egyszerűbb is őt megközelíteni és beszélni vele.

Még be sem fejezte, máris mindenki helybenhagyta javaslatát: rátermett emberre bízták az ügyet, hisz mindenféle fortélyt ki tudott eszelni. S az akragaszi bele is vetette magát a terv megvalósításába.

III. Beesteledt. Valaki hírül hozta, hogy Khaireasz apja, Arisztón leesett a létráról, s olyan súlyos állapotba került, hogy cseppnyi remény se volt már a gyógyulásra. Khaireasz ösztönösen szerette apját, és ennek hallatán igencsak elkeseredett. Amiatt is szomorkodott, hogy egyedül kell mennie: ez alkalommal még nem illett magával vinnie hitvesét. Azon az éjjelen senki nem mert vigadozni Kallirhoé háza előtt, ők titokban mégis eljöttek, hogy mulatozás nyomait hagyják hátra. Az ajtóra virágfüzereket szórtak, és illatszerrel hintették be, bort fröcskölték szerteséjjel az úton, félig elégett fátylakat dobáltak el mindenütt. Másnap, ahogy megvirradt, minden arrajáró megállt pusztán kíváncsiságból, va-

jon mi történt. Khaireasz az idő tájt indult vissza, ugyanis apja már jobban érezte magát. Látta a kapunál összecsendült tömeget, de nem tudta mire vélni a tolongást. Hamarosan kiderült, miért nézelődnek annyira az emberek, és mint egy őrült rontott be a házba. Kallirhoé szobáját zárva találta, türelmetlenül elkezdett dörömbölni. Amint a szolgálóleány ajtót nyitott, Khaireasz nekiesett hitvesének. Haragja azon nyomban bánatra változott, s ruháját szaggatva sírt. A lány hiába kérdezte, mi történt, ő csak hallgatott. Nem tudott kétkedni abban, amit látott, és hitelt adni annak, aminek nem akart. Zavartan és remegve állt. Hítes felesége semmit sem gyanított, csak kérlelte, mondja el, miért oly zaklatott. Khaireasz szeme vértben forgott, s érdes hangon így zsörtölődött:

– A sorsom miatt sírok, hogy ily hamar megfeledekeztem énrolam!

Azzal fölhánytorgatta a mulatságot. Csakhogy Kallirhoé hadvezér lánya volt: fenséges és büszke, kellőképpen felháborodott az igaztalan vád miatt, s így tiltakozott:

– Senki sem dorbézolt az én atyám háza előtt! Lehet, hogy a te kapud előtt szokás tivornyázni. Talán a kebelbarátaidat bosszantja, hogy megházasodtál.

Megbántódott a nemes nő, félrefordult, arcát elfedte, és hagyta, hogy könnyei előtörjenek. De a szerelmesek hajlanak a békülésre, és örömlüket lelik, ha kedvesük mentegetőzik. Khaireasz hangja is megváltozott, s kezdte már becézgetni feleségét, aki hamar

szeretettel fogadta bűnbánatát. Szerelmük ettől még inkább fellobbant, s a boldog szülők örvendeztek, látván gyermekeik egyetértését.

IV. Így hiúsult meg az akragaszi első kísérlete, de nem telt el sok idő, s rögvest hozzáfogott. Volt egy élősködő embere, jóképű szoknyavadász. Megparancsolta neki, hogy játssza el az udvarló szerepét: tegyen úgy, mintha szeretné Kallirhoé legbizalmasabb és leghűségesebb szolgálóját. Nagy nehezen végül sikerült neki szép ajándékokkal megnyernie a lányt. Azzal zsarolta, hogy felakasztja magát, ha nem ér célba a vágya. A nőt pedig könnyen meg lehet hódítani, ha úgy érzi, szeretik. Ezt előkészítve a dráma szerzője talált egy másik színészt is, aki nem volt annyira vonzó, de fondorlatosan és hihetően tudott beszélni. Meghagyta neki, mit tegyen s mit mondjon, aztán titkon elküldte Khaireaszhoz, aki nem tudott semmiről. Érkezésekor Khaireasz éppen a birkózókola körül bolyongott, s így szólította meg az ifjút:

– Ó, Khaireasz, nekem volt egy veled egykorú fiam. Tisztelt és szeretett téged, amíg élt. Most, hogy meghalt, fiamnak tekintelek. Egész Sziciliának az az érdeke, hogy te boldogulj és szerencsés légy. Szánj rám egy kevés időt, és hallgasd meg, amit mondok: az életemről van szó.

S miközben ez a csúf ember beszélt, megtöltötte az

ifjú lelkét reménnyel, félelemmel és kíváncsisággal. Khaireasz kérte, beszéljen, de az hímezett-hámozott, mentegetőzött, hogy nem megfelelő a pillanat, találkozzanak máskor, mikor majd több idejük lesz. Khaireasz erre fölöttébb kérlelte, mert már valami nagy bajra kezdett gyanakodni. Az álnok végül megragadta karját, és egy félreeső helyre vezette. Azután összehúzta szemöldökét, kicsit még könnyezett is, mintha bánkódna, és így áltatta:

– Ó, Khaireasz, nem szívesen osztom meg veled e szomorú hírt. Régóta el akarom mondani neked, csak nem merészeltem. Ezúttal nem hallgathatok tovább, hisz nyíltan gyaláznak, és mindenütt förtelmes dolgokat suttognak rólad. Én természetlől fogva gyűlölöm a gonoszsgot és hozzád – mint tudod – különös jóindulat köt. Bizony arról értesültem, hogy Kallirhoé megcsal, és hogy, erről meggyőződj, tetten érem, s leleplezem előtted a házasságtörő férfit.

Így csalta lépre az ifjút, s szavaira:

„... őt a sötét kín fellege elborította;
mindkét kézzel a kormos port markolta a földről,
szórta fejére vadul, szép arcát elcsufította”.³

Khaireasz sokáig dermedten állt, szólni sem tudott, szemét se tudta kinyitni. Aztán valamennyire összeszedte magát, és fojtott hangon így könyörgött:

³ Homérosz: *Íliász*. XVIII. 22–24. (Devecseri Gábor fordítása.)

– Nyomorult vagyok, hogy ily szívességet kérek tőled. Segíts rajtam, és táj fel előttem mindent! Hadd legyen önnön balsorsom tanúja, s legyen igazán okom a halálra! Kallirhoét nem bántom, akkor se, ha tényleg vétkezett.

Erre a csúf:

– Tégy úgy, mintha vidékre mennél! Az éj sötétjében pedig figyeld a házat, és meglátod, hogy surran be a szeretője.

Ebben maradtak. Khaireasz haza se bírt menni, csak egy üzenetet küldött: „Vidékre megyek.” A gonosz közben megszervezte a színjátékot. Ahogy leszállt az este, Khaireasz lesben állt a kijelölt helyen. Egyszer csak ott termett a csábító, aki Kallirhoé szolgálólányának udvarolt: látszólag titokban fordult be a szűk utcába, de úgy viselkedett, hogy messziről felgyeljenek rá. Fénylött a haja, illatszerrel hintette be fűrtjeit, szeme ki volt festve, puha ruhát és finom sarut viselt, ujjain pedig súlyos gyűrűk ragyogtak. Alaposan körülnézett, aztán a kapuhoz ment, és halkan kopogva megadta a szokásos jelet. A szolgáló maga is félt, csendben nyitott ajtót, éppen csak résnyire, aztán megragadta szerelmese kezét, és berántotta. Khaireasz, amint ezt meglátta, nem tudta magát türtőztetni: rohant, hogy rajtakapja és elpusztítsa a szeretőt, de a gazember már rég kereket oldott az udvari kapun át, s bottal üthették a nyomát.

Kallirhoé ezalatt csak Khaireasz után vágyakozott: még ahhoz se volt kedve, hogy lámpást gyújtson. Bú-

san üldögélt a sötét szobában, mikor hirtelen léptek zajára lett figyelmes. Azon nyomban felismerte urát lélegzetéről, és örvendezve szinte repült hozzá. Khaireasz közben hiába kereste a szavakat, hogy összeszidja „csapodár” hitesét: a harag annyira elhatalmasodott rajta, hogy torkán akadt a szó, s csak belerúgott a feléje futó Kallirhoéba. A lába rekeszizmon találta a lányt. Elállt a légzése. Összeesett. A szolgálólányok siettek segítségére: felemelték és ágyára fektették.

V• Kallirhoé feküdt némán, lélektelenül. Mindenki úgy vélte, kilehelte lelkét. Phémé, a Hír végigszárgultott a városon, s a tragédia hírmondójaként mindenütt jajveszékeltést keltett, ahogy keskeny utcákon át suhant, egészen a tengerig. Hamarosan gyászdal hangjaival telt meg a város, s Szürakúza úgy festett, mintha ellenség dúlta volna fel. Khaireasz pedig egyre csak forrongott lelkében. Egész éjjel bezárkózott a házba, kegyetlenül vallatta a szolgálókat, először és utoljára a fiatal szolgálólányt. Tűzzel-vassal kínoztta szerencsétleneket, mire végül fény derült az igazságra. S abban a pillanatban mélységesen szánta holt hitvesét. Már véget akart vetni életének, mikor közbelépett kiváló barátja, Polükharmosz, aki olyan volt, mint amilyennek Homérosz ábrázolja Patrokloszt, Akhilleusz társát. Ahogy felkelt a nap, az arkhónok hamarjában kisorsolták, mely törvénytűzék mond-

jon ítéletet a gyilkosságról. S Hermokratész iránti tiszteltből különösen sürgették az ítélethozatalt. Szürakúza népe az agorán tolongott, s zúgtak, zajongtak az emberek. A kosarat kapott kérők pedig aljas eszközökkel hajhászták a nép kegyeit, legeslegjobban a fékezhetetlen akragaszi, akiről senki nem feltételezte, mily rettentő tettet vitt véghez. Rövidesen a törvényszéken oly helyzet állt elő, mint még soha. Felolvasták a vádat, kimérték a vádlott idejét, s aztán a gyilkos nemhogy védekezett volna, magát kezdte keservesen vádolni, sőt elsőként szavazta meg halálos ítéletét. Semmit sem hozott fel védelmére, még azt sem, ami jogos lett volna – hamis vád, féltékenység, véletlen –, hanem ezt kérte:

– Kövezzetek meg a nép előtti! Megfosztottam Szürakúzáat legszebb díszétől. Az lenne a legigazságsabb, ha átadnátok a hóhérnak. Halált érdemelnék akkor is, ha Hermokratész egyik szolgálólányát öltem volna meg. Kíméletlenül büntessetek! A templomfosztogatóknál és apagyilkosoknál is bűnösebb vagyok. Ne temessetek el! Ne szennyezzétek be a földet, hanem kegyelet nélkül dobjátok testemet a tengerbe!

Miközben ezeket mondta, gyászdal tört fel. Elfelejtettek a halotról, és siratták az élot. Elsőként Hermokratész emelt szót Khaireasz mellett:

– Tudom, ami történt, nem volt szándékos, és látom azokat, akik ellenünk gonosz tervet forraltak. Nem fognak két holttestnek örülni. Nem fogom halott látnyomat szomorítani. Gyakran hallottam, amikor mon-

dogatta, a sajátjánál is kedvesebb neki Khaireasz élete. Hagyjunk fel a céltalan ítélkezéssel! E pillanatban a temetéssel kell törődnünk! Ne adjuk át az időnek a holttestet! Ne csúfítsuk el halogatással! Szépségében búcsúztassuk el drága lányomat!

VI. Ezután a bírák szabadon bocsátották Khaireaszt, de ő nem mentette fel magát. Vágyott a halálra, s állandóan ennek módjait fontolgatta magában. Polükharmosz, látván barátja vergődését, így szólt:

– Elárulod a holtat? Nem várod meg Kallirhoé temetését sem? Idegen kezekre bízod hitvesed holttestét? Most a halotti szertartás pompájáról kell gondoskodnod és a temetést királyi módon felékesítened!

Ez a beszéd végül meggyőzte. Fölkelte ugyanis benne a becsvágy és a törődés érzését.

Ki számolhat be méltóképp Kallirhoé temetéséről? Az örökszép s csodálatos Kallirhoé menyasszonyi ruhába öltöztetve feküdt az aranyművű ágyon. Aki csak látta, az alvó Ariadnéhez hasonlította. Előtte szürkúzái lovasok haladtak feldíszített lovakon, utánuk hopliták vitték Hermokratész győzelmi jelvényeit, aztán a tanács, s a nép között valamennyi arkhón Hermokratészt kísérte. Arisztónt hordágyon szállították, mert még gyöngélkedett. Lányának, s úrnőjének nevezte Kallirhoét. A szürkúzái polgárok asszonyai is a

menetben lépkedtek fekete ruhában, utánuk a királykhoz illő, káprázatos halotti adomány. Először a hozományból az arany és ezüst, pompás, díszes ruhák (Hermokratész sok mindent adott a hadiszákmányból), majd a rokonok, barátok ajándékai. Legutoljára Khaireasz páratlan ajándéka következett. Az volt tudniillik a kívánsága, hogy felesége holttestével minden vagyonát éгessék el. A temérdek kincs után szürkúzái ifjak hordozták a halotti ágyat, a sokaság pedig szorosán ment utánuk. A gyászoló nép sírt-rítt, de közülük lehangosabban Khaireasz jajgatott. Lassan a tengerhez értek, ott állt Hermokratész fejedelmi sírhelye, amit távolról is láthattak a tengeren hajózók. A sírt mint egy kincsesházat töltötték meg a pompás halotti ajándékok. Ami színleg az elhunyt tiszteletére volt, azal valójában egy kalandos történet vette kezdetét.

VII. Élt arrafelé egy bizonyos Thérón nevű ember, minden hájjal megkent alak, a tengeren kalózkodott. Volt néhány cimborája, akiknek a hajói kikötőkben horgonyoztak komphajózás címén, őket egy rablóbandába olvasztotta. Történetesen a közelben volt a temetéskor, és sóvárogva figyelte az aranyat. Azon az éjjelen hiába tért nyugovóra, nem jött álom a szemére. Ezt latolgatta magában:

– Tegyem kockára az életemet? Harcoljak a tenger-

rel, s közben potom haszonért gyilkoljak, mikor dúsgazdag lehetnék egyetlen holttestből? Azt már nem! A kocka el van vetve! Nem hagyom ki ezt a lehetőséget! Csak kiket toborozzak a művelethez? Thérón, jól gondold végig, ki lenne alkalmas erre a feladatra? A thuriabeli Zénophanész? Éles eszű, de gyáva. A messzinai Menón talán? Elég vakmerő, csak áruló.

S így tovább gondolatban külön-külön mindenkit számba vett, mint egy ezüstvizsgáló. Sokat közülük alkalmatlannak ítélte, azonban néhányuk megfelelőnek tűnt, s hajnalban sietett le a kikötőbe, hogy felkeresse őket. Voltak, akiket a bordélyházban talált, másokat a kocsmában: épp a vezérhez illő sereg. Azzal, hogy haszthatatlan közlendője van, a kikötő mögé vezette őket, és így szólt:

– Kincset találtam, és titeket választottalak társaimnak. Egy embernek túl nagy falat, de együtt nem kell túlságosan megerőltetni magunkat, s egyetlen éjszaka gazdaggá tehet mindnyájunkat. Pontosan ismerjük az ehhez hasonló ügyeket, melyektől csak az ostoba idegenkedik, az eszesnek hasznót hajt.

Mindenki tudta, hogy kalózkodás, sírablás vagy templomfosztogatás az, amiről beszél, és így feleltek: – Nem kell minket győzködnöd, már meg vagyunk győzve. Mondd hamar, mit tegyünk, nehogy elszalaszuk a kedvező alkalmat.

S Thérón folytatta:

– Láttátok a halott lány aranyát, ezüstjét. Igazságsabb volna, ha a miénk lenne, élő embereké. Az a ter-

vem, hogy éjjel felnyitjuk a sírt, az árut kis gyorshajókba rakjuk, és aztán oda hajózzunk, ahová a szél repít, a rakományt pedig idegen földön piacra dobjuk.

Bele is egyeztek tüstént, s Thérón így intézkedett: – Most mindenki menjen dolgára! Ahogy besötétedik, gyertek a hajóhoz szerszámmal a kezetekben!

VIII.

Eközben csodás esemény történt: Kalirhoé másodszor is újjászületett. Nem evett, s nem ivott, így elakadt légzése feloldódott. Fokozatosan újra lélegzett. Lassan megmozdult, szemét is kinyitotta, úgy érezte, álomból ébred, s hívta Khaireaszt, mintha mellette aludna. De sem a férje, sem a szolgálók nem hallották hangját. Minden kietlen volt és sötét: félt, s remegett. Nem tudta még felfogni, mi történt. Nagy nehezen magához tért. Hozzáért a fején lévő koszorúhoz s a homlokát övező szalaghoz, amitől hirtelen megcsörrent az arany és az ezüst. Körülötte fűszernövények erős illata érződött. Egyszer csak eszébe jutott a rúgás, és hogy utána elesett. Mikor megvilágosodott előtte, hogy elvesztette eszméletét, s ezért temették el, akkorát sikoltott, amekkorát csak tudott:

– Élek! Segítséget!

Sokáig jajveszékelt így, de hiába, semmi sem történt, nem is remélte már, hogy megmenekül. Fejét térdére hajtva sírt, és így panaszkodott:

– Ó, jaj, micsoda csapás! Élve eltemettek. Senki el-
len nem vétettem, és hosszú halállal kell meghalnom.
Életben vagyok, mégis gyászolnak. Ki fog utánam ér-
deklődni? Utálatos Khaireasz, szemrehányást tesz
neked! Nem azért, mert megrúgtál, hanem, hogy oly
sietve kidobtál a házból. Nem kellett volna Kallirhoét
egy röpké pillanat alatt eltemetned, ráadásul még
nem is halt meg. Bizonyára máris új menyegző jár a
fejdedben.

IX. Így sopánkodott a sorsüldözött lány. Thérón
közben megvárta az éjfélt, s szótlanul útra
kelt. Csendesen siklott hajójuk a tengeren,
evezőikkel épp csak súrolták a víz felszínét. Ahogy
megérkeztek, a kalózvezér elsőként ugrott a partra, és
már osztotta is legénységének a parancsokat: négy
embernek meghagyta, hogy figyeljenek, s ha idegen
közeledne, üssék agyon, ha tudják, ha nem, lopva je-
lezzék jöttét. Ő pedig ötödmagával elindult a sírhoz. A
maradék hétnek (összesen tizenhatan voltak) megpa-
rancsolta, várjanak a gyorshajónál, s tartsák készen-
létben az evezőket: ha váratlanul indulniuk kellene, a
partról csupán fölkapják, és már messze siklanak a
tengeren. Thérón odaért cinkostársaival a kriptához,
elővették a szerszámokat, és egy erőteljes ütéssel hoz-
zá láttak a sír fölszakításához. A zaj hallatán Kallirhoét
sokféle érzelem kerítette hatalmába: egyszerre félt és

örült, elszomorodott és megriadt, felvillant benne a
remény, s közben kételyek gyötörték.

– Honnan jön ez a zaj? Csak nem egy szellem láto-
gat meg engem, boldogtalant, ahogy a holtakat szok-
ták? Vagy talán nem is zajt hallok, hanem a föld alát-
tiak hangja szólít? Alighanem sírrablók. Még ez is
tetézi balsorsomat. A gazdagság bizony nincs haszná-
ra a holtaknak.

Így tépelődött magában, mikor az egyik zsvivány be-
kukucskált, és fél lábbal be is lépett. Kallirhoé térdre
esett előtte, és már kész volt könyörögni, ha ijedtében
az nem hátrált volna meg. Reszkető hangon így szólt
társaihoz:

– Tűnjünk el innen! Gonosz szellem őrködik a kincs
felett, s nem engedi, hogy bemenjünk a sírba.

Thérón csak nevetett, mondván, gyáva társánál
még egy halott is életrevalóbb. Másik emberének pa-
rancsolta meg, hogy kukkantson be, azonban senki
nem merete betenni a lábát, így kardját kivonva ő ma-
ga lépett be. Fegyvere megcsillant a sötétben, Kal-
lirhoé lelkét félelem szállta meg. Itt a vég – gondolta, s
a legtávolabbi sarokba húzódva, alig hallhatóan így
esedezett:

– Ments meg, bárki vagy! Szánd meg azt, akin nem
könyörült sem a férje, sem a szülei. Ne ölj meg, ha él-
ve megtaláltál.

Thérón erre nekibátorodott. Eszes ember lévén egy
pillanat alatt rájött, mi is történt a lánnyal. Megállt, és
tőprengett. Első gondolata az volt, hogy végez a nővel,

úgy látta, csak akadályozni fogja ügyüket. Ám hamar más véleményyre jutott, mert hát iszonyatosan csábította a haszon, s végül így döntött:

– Legyen a lány is a zsákmány része! Körös-körül tengernyi az ezüst, s az arany, de ez a gyönyörű nő minden kincsénél többet ér.

Azzal kézen fogva napvilágra vezette a szépséges Kallirhoét, és így szólította bátor cimboráját:

– Íme a szellem, aki elől megfutamodtál. Szép kis zsivány vagy! Még egy nőtől is megjedsz! Vissza fogom szolgáltatni a szüleinek, de míg kihordjuk a sírban heverő kincseket, te vigyázzol rá. A holt szerencsére semmit sem őriz többé.

X. A kalózok pedig egy szempillantás alatt megtöltötték hajójukat a busás rakománnyal, s azután Thérón meghagyta az őrnek, álljon egy kicsit félre a lánnyal, míg sorsáról határoznak. Többféle vélemény is elhangzott, melyek egymásnak ellentmondtak. Először így szólt egyikük:

– Bajtársaim, más szándékkal keltünk útra, de Tükhé kecsegtetőbb helyzetet teremtett. Fordítsuk javunkra, hisz veszély nélkül megethetjük. Azt tanácsolom, hagyjuk itt a halotti kincseket, s juttassuk vissza a nőt férjének, atyjának. Később így számolunk be az esetről: amikor halászat közben szokás szerint lehorgyoztunk, véletlenül épp a sír közelébe kerültünk,

hangokat hallottunk, s csupán jó szándékból felnyitottuk a sírt, hogy megmenthessük a mélyére zárt lányt. A nőnek meg kell esküdnie, hogy mindenben mellettünk tanúskodik. De meglátjátok, készséggel fog így cselekedni, hiszen hálával tartozik nekünk, megmentő jótevőinek. Nem is sejtitek, micsoda öröm tölti be Sziciliát, s mekkora jutalom üti a markunk! Az emberek igazságosaknak mondanak bennünket, s az istenek is helyeslik tetteink.

Végére sem ért a szónak, amikor így utasította el másikuk:

– Te ostoba, ne ebben a pillanatban biztass minket jó tettekre! Szerinted a sír feltörése igaz emberekké tett bennünket? Szánjuk meg azt, akin férje sem könyörült, hanem megölte? Eddig nem ártott nekünk, de igen nagy bajba sodródhatunk miatta. Először is, ha visszaadjuk övéinek, nem tudhatjuk, mit gondolnak a törtétekről, alighanem gyanakodni kezdenek, mit is kerestünk mi a sírnál. Ám ha rokonai el is engednék büntetésünket, az arkhónok és a nép nem bocsátják szabadon a sírrablókat, akik halotti kincseket hoztak napvilágra. Talán azt mondjátok, kedvezőbb piacra dobni a nőt, mivel szépsége miatt jó áron elkelne? Csakhogy ez is veszélyt rejt magában. A kincsekről bármilyen mesét kifundálhatunk, az aranynak nincs hangja, s az ezüst sem árulja el, honnan szereztük. De ki rejthet el egy olyan árut, mely lát, hall, és szólni is tud? Ráadásul a nő nem közönséges emberi szépség, amit feltűnés nélkül bújthatnánk. Esetleg mondjuk

azt, hogy szolgálja? Ki fog nekünk hinni? Pusztítsuk inkább el, s áruló jelként ne hurcoljuk magunkkal mindenhová.

Thérón egyik javaslatot sem tudta elfogadni:

– Egyikötök veszélybe akar sodródni, a másik pedig veszni hagyja munkánk gyümölcsét. Én inkább eladom a nőt, minthogy kioltsam életét. Mikor az üzletet kötjük, félelmében hallgatni fog. Szolgásonban meg hiába vádol minket, akkor már távol vitorlázunk a tengeren. Bárhogy is van, veszélyes életet élünk. De most induljunk, mindenki hajóra! Közeledik már a hajnal.

XI. Vízre bocsátották a hajót, s fürgén siklottak a tengeren. Nem küzdöttek sem hullámokkal, sem szelekkel, mert igazából nem is volt úti céljuk. Úgy tűnt, minden fuvalat nekik kedvez, s szüntelen hátszélben hajózhatnak előre. Thérón ezalatt vigasztalta, színes gondolatokkal áltatta Kallirhoét. Látta azonban a lány, mi történik körülötte, s tudta jól, mivégre mentették meg. Mindenesetre úgy tett, mintha semmiről se lenne tudomása, s bízna rábólintott, mert bizony félt: életével fizet, ha rájuk nehezíteni merészel. Azt állította, nem bírja a tengert, s arccát lefátyolozva így sopánkodott:

– Apám, egykor ezen a tengeren arattál győzelmet az athéniak háromszáz hajója felett, ma mégse nyújt-

hatsz menedéket lányodnak, ki kalózhajó foglya lett! Idegen földre hurcolnak, és nemes sarjként szolgálni vagyok kénytelen. Az is megeshet, hogy athéni úr vásárolja meg a bajnok hadvezér lányát. Jobb volna, ha holtan hevernék a sírban, hol egy napon mellém temetnék Khaireaszt! Így azonban életünkben s halálunkban is el vagyunk szakítva egymástól.

Míg így kesergett magában, a rablók kis szigetek és városok mellett hajóztak el. Nem mindennapi portékájuk volt, emiatt különleges vevőt kerestek. Végül Atrikával szemben, egy földnyelv rejtekében horgonyoztak le, hol aranyos réten bővizű, tiszta forrás csordogált. Ide kísérték Kallirhoét, s mert óvni akarták szépségét, megengedték, hogy megfürödjön, s pihenjen keveset a tengeri út után. Amikor egyedül maradtak, tanácskozni kezdtek, merre folytassák útjukat, s így szólalt fel egyikük:

– Egy ugrásra van innen Athén, óriási, káprázatos város. Számtalan kereskedőt és vagyonos embert találunk arrafelé, s az agorán úgy sereglenek egybe az emberek, mintha városok gyülnének össze.

Mindenki helybenhagyta: hajózzanak Athénba, csupán Thérónnak nem tetszett a város kíváncsi természetete.

– Ti vagytok az egyetlenek, akik még nem hallottatok az athéniak fontoskodásáról? Fecsegő, perlekedő nép, a kikötőben szélhámosok ezrei forgolódnak, s kérdeztetik majd, kik vagytok, honnan van a rakomány. Az alattomos embereket hamar gyanakvás fog-

ja el. Mi több, a közeli Areioszpagoszon vannak a túrranoszoknál is félelmetesebb arkhónok. Úgy ítélem: jobban kell óvakodnunk az athéniektől, mint a szürakúzabeliektől! Számunkra Iónia a megfelelő hely, ahová csakúgy özönlik Ázsia mesés gazdagsága, s hol az emberek gondtalanul, fényűzően élnek. Abban bízom, egy-két barátot is találunk azon a vidéken.

Azzal feltöltötték vízkészleteiket, a közelben horgonyzó teherhajókról élelmet szereztek, s egyenesen Milétosz felé vették útjukat. Harmadnap a várostól nyolcvanstadionnyi távolságra kötöttek ki egy öbölben, mely természetes adottságai révén alkalmas volt hajók fogadására.

XII.

Thérón nyomban megparancsolta embereinek: az evezőket tegyék a partra, Kallirhoénak készítsenek pihenőhelyet, s mindenben szolgálják kényelmét. Nem emberségből, hanem nyereségvágyból, inkább, mint jó kereskedő, s nem mint rabló rendelkezett így. Ő maga pedig két társával a városba sietett. Nem akart ország-világ előtt vevőt keresgélni, vagy mindenütt elhíresztelni jövedele célját, így aztán titokban és kéz alatt próbálta lebojnyoltítani a vásárt. Csakhogy az üzletet alig lehetett nyélbe ütni. A kincset nem akárcinek, nem egy jöttmentnek, hanem tehető embereknek, fejedelmeknek szánták, akiket viszont nem mert megközelíteni a ka-

lózvezér. Telt-múlt az idő, s nem bírta tovább a késlekedést. Amikor beesteledett, már álom sem jött a szemére, így tépelődött magában:

– Elment az eszed, Thérón! Hány napja már, hogy azon a kietlen helyen hagyta az aranyat s ezüstöt? Mintha te lennél az egyetlen rabló! Mintha nem tudnád, hogy más kalózok is hajóznak a tengeren! Attól is félek, hogy cserbenhagynak embereim, s egy óvatlan pillanatban odébb állnak. Kétségkívül nem a legderékabbakat toborozta, akik éppen neked tartják meg adott szavukat, hanem a leghitványabbakat, akiket csak ismertél a környéken.
Így folytatta:

– Jobb, ha most alszol. Amint fölkel a nap, siess rögtön az öbölbe, s hajítsd a tengerbe a nőt, aki napról napra egyre nyomasztóbb teher. S többé ne szállíts olyan rakományt, melyen alig lehet túladni!

Amikor elszenderedett, álmában zárt kapukat látott. Másnap úgy gondolta, vár még a kellő pillanatra. Összekuszált gondolatokkal, nyugtalanul járt-kelt, míg egy műhely előtt le nem telepedett. Egyszer csak szabadok és szolgálok hada jelent meg, kik közt feketé ruhában, szomorúan vonult egy javakorabeli férfi. Fölugrott Thérón (kíváncsi természetű az ember), s azon nyomban így szólította meg egyik kísérőjét:

– Ki ő?

Ekképpen felelt:

– Idegen vagy, úgy látom, vagy távoli vidékről érkeztél, ha nem ismered Dionüszioszt, a Nagy Király

barátját, ki gazdagságban, származásban és műveltségben minden ión fölött áll.

– S miért van feketébe öltözve?

– A minap halt meg szeretett felesége.

Thérón, hogy végre talált egy dúsgazdag férfit, ki a nőket is kedveli, igyekezett fenntartani a társalgást.

Nem tágitott, hanem szünet nélkül faggatta:

– Milyen rangban vagy nála?

Erre így felelt:

– A birtok felügyelője vagyok, s nevelem a lányát, ki még kicsiny gyermek, s korán elveszítve nehéz sorsú anyját, árván maradt szegény.

Thérón így puhatolózott tovább:

– Mi a neved?

– Leónasz – felelte.

– A legjobbkor talákoztunk, Leónasz! Kereskedő vagyok, s a napokban érkeztem Itáliából, ezért nem ismerek senkit sem Ióniában. Szübarisz városának gazdag úrnője féltékenységből vétele megvásároltam őt. Nyerhet szolgólányát, én pedig megvásároltam őt. Nyerhetnél vele! Akár dajkának veszed föl a gyermek mellé (ugyanis elég művelt), akár méltónak tartod arra, hogy urad kedvében járjon. Előnyösebb is, ha pénzen vett szolgát tart urad, így nem kell nevelted mellé mostoha.

Leónasz örömmel hallgatta szavait, és ekképpen lelkendezett:

– Minden bizonnyal valamely isten küldött hozzád jótevőmnek. Álmaimat valóságként tárod elém. Gyere

el házamba, légy barátom s vendégem! A nőről pedig döntően a látvány: az úrhoz méltó kincs, vagy csak a magunkfajtaéknak való.

XIII. Rövidesen megérkeztek Dionüsziosz villájához, melynek nagysága és pompája egészen ámulatba ejtette Thérónt (tudniillik a perzsa királyok fogadására volt berendezve). Leónasz meghagyta, várakozzék, amíg ura szolgálatait teljesíti. Aztán kézen fogta, s otthonába vezette, mely valósággal olyan volt, mint a szabad embereké. Leónasz mindjárt parancsot is adott, találjanak. Thérón ravasz ember lévén ügyesen alkalmazkodott mindenféle helyzethez, így hozzáfogott az evéshez, s hogy bizalmat ébresszen, de legfőképpen a nagyobb haszon reményében, pohárköszöntőt is mondott Leónasz segítségére. Vacsora közben sok szót váltottak a nőről. Thérón inkább a jellemét dicsérte, mint szépségét, tudván, a látvány önmagáért beszél, s a láthatatlan szorul védelemre. Leónasz fölbuzdulva így szólt:

– Menjünk, mutasd meg a nőt!

– Nincs itt – felelte a bandita. – A vámszedők miatt a városon kívül maradtunk, s hajónkat nyolcvanstadionnyira horgonyoztuk le.

Alighogy elmagyarázta rejtekhelyük fekvését, Leónasz fölkiáltott:

– Hisz éppen a birtokunkon szálltatok partra! S ez

fölöttébb biztató: úgy tűnik, Tükhé az, ki Dionüszioszhoz vezet titeket. Látogassunk ki a birtokra, az ot-tani ház is csodásan van felszerelve, s a hajóút után ott összeszedhetitek magatokat.

Thérón egyre jobban örvendezett, úgy vélte, sokkal szerencsésebb, ha az üzletet nem a piactéren kötik, hanem egy félreeső helyen, s ezt javasolta gyorsan:

– Induljunk hajnalban, te a birtokra, én a hajóhoz, s onnan eléd vezetem a nőt.

Ebben egyeztek meg, kezét fogtak, s ki-ki elindult a maga útján. Az éjszaka mindkettőjüknek hosszúnak tűnt, az egyik a vételt, a másik az eladást sürgette. Következő nap Leónasz a part mentén kihajózott a birtokra, pénzt is vitt magával, hogy megnyerje a kereskedőt. Időközben Thérón visszatért a rejtett öbölbe, ahol nagyon várták már a cimborák. Elmesélte nekik az eseményeket, s azután így próbált Kallirhoé lelkére beszélni:

– Lányom, először magam is vissza akartalak adni tiednek, de ellenszél kerekedett, s így a tenger utamat állja. Tudod, mennyire gondodat viseltem! S ami a legnagyobb: tisztán megőriztelek. Khaireasz sértetlenül kap vissza, hiszen a sírból úgy mentettünk meg, ahogy elhagytad otthonod. Hamarosan Lükiába kell men-nünk, de súlyos tengeri betegségtől te fölősegesen ne-gyötrődj tovább. Míg távol leszek, igaz barátokra bíz-lak, s visszatérve gondos előkészületeket teszek, hogy hazakísérjelek Szürakúzába. A kincseidből válassz bár-mit, ami csak tetszik. A maradékot félretesszük neked.

Bármennyire is búslakodott Kallirhoé, ezen csak mosolygott magában: teljesen zavarodottnak tartotta Thérónt. Tudta jól, eladják, de szabadulni akart rablói-tól, s jelen gyötrelmes sorsánál még a szolgaságot is ígéretesebbnek találta. Ennek folytán így adta vissza a szót Thérónnak:

– Apám, hálás vagyok törődésedért! Az istenek fi-zessék meg méltóképpen tetteitek. Ám azt hiszem, a halotti adomány nem hoz szerencsét. Őrizetek meg mindent szép rendben! Nekem elég ez a kis gyűrű, amit már a sírban is viseltem.

Azzal eltakarta fejét, s így szólott:

– Thérón, vezess oda, ahová akarsz! Már mindenütt jobb nekem, mint a sírban vagy a hullámok közt, a tengeren.

XIV.

Ahogy Thérón közelebb ért a tenger-parti villához, így intézkedett: Fölfed-te Kallirhoé arcát, leengedte haját, ki-nyitotta előtte a kaput, s kérte, lépjen be elsőnek. Leónasz, s aki csak odabent állt, egyszerűben elné-mult, úgy érezték: istennőt látnak. Terjedt is a hír, hogy Aphrodité jelent meg lenn, a partokon. Az álmél-kodás közepette Thérón követte a lányt, egyenesen Leónasz felé tartott, és így utasította: – Íme a nő, akit meg akarsz vásárolni! Jöjj, s állj készen fogadására!

Mindenki ujjongott, ámultak-bámultak az embe-

rek. Kallirhoét a legszebb szobában helyezték el, és hagyták, hogy zavartalanul pihenjen. A bánat, a fáradtság és a félelem miatt nem vágyott mátra, csak nyugalomra. Thérón pedig megfogta Leónasz jobbját, s így szólt:

– Teljesíttem a feltételeket. Tiéd a nő, mert barátom vagy. Most menj a városba, hozd a szerződést, s olyan árat szabhatsz, amilyen neked tetszik.

Leónasz ekképpen igyekezett viszonzni nagyvonalú ajánlatát:

– Természetesen, mielőtt megkötjük a szerződést, átadom a vételárat.

Leónasz félt, talán Thérón meggondolja magát, mert sokan voltak a városban, akik szívesen megvettek volna egy ilyen gyönyörű szolgálót. Semmiképpen sem akarta elszalasztani az üzletet, emiatt hamarjában előhúzott egy ezüstitalentumot, és már-már kényszerítette a kálózt, vegye el. Thérón eleinte színelte, ímmel-ámmal vette el a díjat, úgy tett, mintha nem is kívánná elfogadni. Leónasz marasztalta még ebédre, azonban már későre járt, s Thérón így búcsúzott:

– Ma este a városba hajózik, de holnap találkozunk a kikötőben!

Mihelyt elköszöntek egymástól, Thérón máris az öböl felé vette útját, parancsba adta, szedjék fel a horgonyt, s mielőtt fölismernék őket, szaporán evezzenek a nyílt tenger felé. Hanyatt-homlok menekültek a haramiák arra, amerre épp a szél sodorta őket. Kallirhoé egyedül maradt, s magában így siratta sorsát:

„Fölfedte Kallirhoé arcát, leengedte haját... s kérte, lépjen be elsőnek.”